گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتى وكومەلناسى)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

ڕۆڵە جێندەرییەکانی هەرزەکار لە خێزاندا
توێژینەوەیەکی مەیدانییە لە خوێندنگە بنەڕەتییەکانی شاری سلێمانی

بەنازحمەرشید حسن و ەلار أحمد مصطفی
کولێجی زانستە مرۆڤایەتییەکان، زانکۆی سلێمانی، هەرێمی کوردستان–عیراق

((مێژوویا وەرگرتنا ڤەكولينێ: 10 تیرمەهـ، 2016 ، مێژوو ڕەزامەندیا بەلاڤكرنێ: 9 چریا ئێكێ، 2016)

پێشەکی

بەشێوەیەکی گشتی کۆمەڵگاکان لە دەستنیشانکردنی ڕۆڵە جێندەرییەکاندا جیاکاری لەنێوان نێرو مێدا دەکەن ئەویش بەهۆی ئەو کەلتوورو بەهاو دابونەریتانەی کە خێزان تەرکیزی لەسەر دەکات لەرێگەی پرۆسەی پێگەیاندنی کۆمەلآیەتیەوە، چەمکی جێندەریش چەمکێکی تازەیە لەلایەن زانای ئەنسروپۆلۆژی (ئان ئۆکلی) لە حەفتاکاندا لە زانستە کۆمەلآیەتییەکاندا بەکاری هێناوە بۆوەسفکردنی سیفاتە دیاریکراوەکانی ژن و پیاو لەڕووی کۆمەلآیەتییەوە بەرامبەر بە سیفاتە بایۆلۆژییە دیاریکراوەکانیان، بۆیە میللەت و کەلتوورەکان جیاوازیان هەیە لەڕووی دیاریکردنی سیفاتەکانی نێرینەیی ومێینەیدا،بۆیە مرۆڤ بە نێرینەیی و مێینەی لەدایك دەبێت بەلآم کۆمەلگا فێری دەکات کە چۆن کوڕ بێت یان کچ بێت دواتریش چۆن دەبێت بە پیاو بەژن ئەویش لەرێگەی فێرکردنی ڕەفتارەوەو دیاریکردنی ئەو هەلویست و رۆل و چالاکییانەی کە گونجاوە بۆ هەریەکێکیان ئەو ڕەفتارانەش کە فێری دەبن لەرێگەی پرۆسەی پێگەیاندنی کۆمەلآیەتییەوە وەریدەگرن و پێناسی جێندەریان بۆ دروستدەبێت کەرۆلە جێندەرییەکان بۆ هەردوو ڕەگەزەکە دیاریدەکات رۆلی هەریەکە لەژن وپیاویش جیاوازە بەگوێرەی جیاوازی کەلتورەکان بۆیە ئامانجی ئەم توێژینەوەیە دیاریکردنی ئەو رۆل جێندەرییانەیە کەهەرزەکاران لەخێزاندا پێیان سپێدراوە ئەویش لەرێگەی ئاستی بەشداریکردنی نێرو مێ لە چالاکی و بریارەکانی خێزاندا.ئەم توێژینەوەیە لەسێ بەش پێکهاتووە بەشی یەکەمی توێژینەوەکە پێکهاتووە لەچوارچێوەی توێژینەوەکە،کێشەی توێژینەوەوگرنگی توێژینەوەوئامانجی توێژینەوەو

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

گریمانەکانی توێژینەوەکە،بەشی دووەمیش پێکهاتووە لە تەوەری یەکەم:چەمکی جێندەرو مێژووی سەرهەڵدانی و،تەوەری دووەم:بنەماو ڕەهەندەکانی جێندەر،بەشی سێیەمیش پێکهاتووە لەلایەنی مەیدانی،میتۆدی توێژینەوەکەو کۆمەڵگای توێژینەوەکەو نموونەی توێژینەوەو ئامرازو کەرەستە ئامارییەکانی توێژینەوەکە و خستنە ڕوی دەرەنجامەکان و بێشنیارو ڕاسپاردەکان .

بەشی یەکەم:چوارچێوەی گشتی توێژینەوەکە

یەکەم :کێشەی توێژینەوەو پرسیارەکانی:

بیرۆکەی توێژینەوە لە بەتاڵیەوە نایەت، هەتا بە بەتاڵیش کۆتایی نەیەت، ئەو تایبەتمەندییە سەرەکییەی توێژینەوەی زانستی جیادەکاتەوە بونی کێشەی گرنگ ودیاریکراوە وپێویستی بە توێژەرێکە تا دیراسەی بکات و لایەنەکانی شیبکاتەوەو تا بتوانرێت چارەسەری بۆ بدۆزرێتەوە [1] ، کێشەی ئەم توێژینەوەیەش بریتی یە لە ڕۆڵە جێندەرییەکانی هەرزەکار لەناو خێزاندا، کێشەکانیش چەندین پرسیار لەخۆ دەگرێت:

1-تاچەند هەلی بەشداریکردن لە بریاردان و ئەرکەکانی ناو ماڵ دراوە بە هەرزەکار لەناو خێزاندا ؟

2-جۆری کرێنی کەل وپەل و پێاویستیەکان بۆ هەردوو ڕەگەز چین ؟ و کێ زیاتر هەڵدەستێت بەکرێنی ؟

3-لەنێو ماڵدا بەرپرسیارێتی خەرجی ماڵ و بەرپرسیارێتی خزمەتکردنی میوان لە ئەستۆی کێدایە ؟

4-ئەو وتانەی بەرامبەر هەردوو ڕەگەز بەکارهێنرێت چین ؟

دووەم :گرنگی توێژینەوە:

گرنگی ئەم توێژینەوەیە لەوەدایە گرنگی پرسی جێندەر لە ناوخێزاندا، ئەم توێژینەوەیە گرنگە بۆ پەروەردەکردنی منداڵ لەناو خێزان و ،هەروەها بۆ کۆمەڵگاکەمان.

سێیەم: ئامانجی توێژینەوە:

هەمو توێژینەوەیەك تا بەهای زانستی هەبێت دەبێت ئامانجی هەبێت، توێژینەوە هۆکارێکە وا لە توێژەر دەکات ئەو توێژینەوەیە بکات، ئامانجی هەر توێژینەوەیەك ڕونکردنەوەی بۆچی توێژەر ئەو توێژینەوەیە دەکات ؟ئەیەوێ بەچی بگات؟ [2]، ئامانجی ئەم توێژینەوەیەش بریتی یە لە :

1-زانینی هەلی بەشداریکردن لە بریاردان و ئەرکەکانی ناو ماڵ دراوە بە هەرزەکار لەناو خێزاندا

2-زانینی جۆری کرێنی کەل وپەل و پێاویستیەکان بۆ هەردوو ڕەگەز چین ؟ و کێ زیاتر هەڵدەستێت بەکرێنی

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

3-زانینی لەنێو ماڵدا بەرپرسیارێتی خەرجی ماڵ و بەرپرسیارێتی خزمەتکردنی میوان لە ئەستۆی کێدایە

4-زانینی ئەو وتانەی بەرامبەر هەردوو ڕەگەز بەکارهێنرێت چین ؟

چوارەم :گریمانەکانی توێژینەوە:

1-کاریگەری خەسڵەتە دیموگرافیەکانی وەك (ڕەگەز،ئاستی خوێندەواری و پیشە) بۆسەر بریاردانی ئەرکی کۆمەلایەتی لای دایك .

2- کاریگەری خەسڵەتە دیمۆگرافییەکان بۆسەر بریاردانی ئەرکی کۆمەلایەتی لای باوك .

3- کاریگەری خەسڵەتە دیمۆگرافییەکان بە بەشداریکردنی ئەرکەکانی ماڵ

4- کاریگەری خەسلّتە دیمۆگرافییەکان بە کڕینی جۆری دیاری

5- کاریگەری خەسلّەتە دیموگرافییەکان بۆسەر کێ یاریت بۆ دوکرێت

6- کاریگەری خەسلّەتە دیموگرافییەکان بۆسەر لەماڵەوە کێ زیاتر گرنگیت پێدەدات

چەمکەکانی توێژینەوە:

ڕۆڵ (**role**): زوربەی زانایان و بیرمەندانی کۆمەڵناسی و ئەنپرۆپۆلوجیا و زانستی دەروناسی گرنگیان بەچەمکی ڕۆڵ داوە و باسیان کردووە و پێناسەی جۆراوجۆرو هاوبەشیان بۆکردووە .لەبنەڕەتدا چەمکی ڕۆڵ لەلایەن زانای بەناوبانگی ئەمریکی (هربت مید)ەوە داڕێژراوە [3] ڕەگ و ڕیشەی ئەم چەمکە بۆکتێبی شانۆکاران و بیرمەندانی کۆمەڵناسی دەگەڕێتەوە کەوا تێڕوانیان بۆکۆمەڵگا وەك {شانۆگەری یەکی نوێنراو}وایە ، هەر بۆیە زانا (گراهام کرین)دەلّێت :(ئێمە هەمووومان ئەکتەرین،ژیانی دەوروبەریشمان وەك شانۆگەرییەکی گەورە وایە [4]

ڕۆڵە جێندەرییەکان (gender role): ئەو ڕۆلانەن کەلەلایەن کۆمەڵگاوە دیاریدەکرێن و بەستراونەتەوە بەپێشبینییەکانی کۆمەڵگا بۆ تاك هەر ڕۆڵێك لەو ڕۆلانە بە کۆمەڵێك ڕفتارو هەڵسوکەوتەوە بەستراوەتەوە کەلەبەهاو دابونەریتەکانی کۆمەڵگایەکی دیاریکراوە بەرجەستەدەبێت و کۆمەڵگا پیاوان وژنان بەگوێرەی سەرکەتنی هەریەکەیان لەو ڕۆڵەی کەبۆی دانراوە لەکۆمەڵگادا هەڵدەسەنگێنێت [5]

جێندەر (**gender**): جێندەر پرۆسەیەکی کۆمەلایەتی و کەلتورییە،واتە پرۆسەیەکی بەرهەمهێن و دووبارە بەرهەمهێنانەوەیە بە بەردەوامی،ئەم شێوەیش بەگوێرەی کەلتورو کات جیاوازی هەیە کە بەشێوەی ڕۆڵەکان وڕفتارەکان مومارەسەدەکرێت نەك هەرتەنها بەقسەکردن[2]

هەرزەکار(teenager) : لە 12- 15 ساڵ تیایدا منداڵ دەستدەکات بە پشت بەستن بەخۆی لە ژیانی ڕۆژانەیدا و وێنای کەسایەتی تیایدا دەکێشێت وحەز بە سۆزو ویژدان دەکات. [6]

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

پەروەردەی بنەڕەتی :بریتی یی لە سیستمی خوێندن لە تەمەنی 6-15 ساڵ بەزۆر خوێندن [7].

خێزان(Family): لە زمانی ئینگلیزیدا لە وشەی(Familia)ی لاتینییەوە هاتووە، لەلای ڕۆمانییەكان بەمانای(كێڵگەومال وكۆیلە ،یان سەروەت و سامان دێت ، ئەو سەروەت وسامانەی مێرد ، یان باوك وەك میراتگیرێك وازی لێدەهێنێ و بۆئەمەش ژن دەبێتە بەشێك لەو میراتەی پیاو) [8]

خێزان ڕێكخراوێكی كۆمەڵایەتییە ، كە لەكۆمەڵە تاكێك پێك دێت ، لەڕووی كۆمەڵایەتی و ئاكاری و ڕۆحی و دەروونی یەوە بەو ڕێكخراوەوە بەستراونەتەوە،هەر ئەو پێكەوە بەستنەش لەخێزان دا وای كردووە جیاوازی هەبێت لە نێوان خێزانی مروڤایەتی و خێزانی ئاژەڵیدا [9]

بەشی دووەم :چەمكی جێندەرو مێژووی سەرهەڵدانی

تەوەری یەكەم :چەمكی جێندەر

جێندەر بونیادی كۆمەڵایەتی هزرەكانە كەبە ڕۆڵەكان و سیستمی بیروباوەڕەكان و هەڵوێست و وێنەو بەها و پێشبینییەكانی ژن و پیاو ناسراوە،كەبەشێوەیەكی گشتی بە پەیوەندییەكانی هێزی نێوان ژن و پیاوەوە بەتەنها نەوەستاوە بەڵكو بەپەیوەندی هێزی نێوان هەموو گرووپەكانەوە بەستراوەتەوە كە دەرئەنجامی زۆر لە كێشە كۆمەڵایەتیەكانە، لەكەلتورە جیاوازەكاندا بیرۆكەی جیاواز هەیە دەربارەی جێندەر كە كامە گونجاوە بۆ پیاو كامە گونجاوە بۆ ژن پێی هەستن و ئەوەی پێویستە ئەوەیە جێندەر بەتەنها لەكەلتورێكەوە بۆ كەلتورێكی تر جیاواز نییە بەڵكو لەگەڵ كاتیشدا گۆڕانی بەسەردا دێت یان لەكەلتورێكدا گۆڕانی بەسەردا دێت بەهۆی بوونی ئەو قەیرانەوە[10]، یان ووشەی جێندەر لەلایەن كۆمەڵێك خاوەن ئەزموونەوە لەسەنتەری (كەوسەر)ی ژنان بۆ ڕاهێنان و توێژینەوە بەم شێوەیە پێناسەیان بۆ كردووە بریتییە لە جیاوازی ڕۆڵەكان(ماف و ئەرك و پابەندبوون) و پەیوەندی بەرپرسیارێتی و وێنەوە ، پێگەی ژن و پیاو لەڕووی كۆمەڵایەتی و كەلتوورییەوە كەئەمەش بەپێێ ی پەرەسەندنی مێژووی كۆمەڵگایەك یان هەموو كۆمەڵگاكان دیاریدەكرێت و كەرووبەرووی گۆڕانكارییەكان دەبنەوە[11]،.هەروەها مامۆستای ئەنسرۆپۆلۆژی (ئان ئۆكلی) كەئەم چەمكەی هێنایە ناو كۆمەڵناسییەوەئەوەشی ڕوونە ئەوەیە كە ووشەیsexئەگەر وەریگێڕین واتە ڕەگەز واتە ئایا ئەوە نێرە یان مێیە بەمانای دابەشبوونی بایۆلۆژی دێت هەروەها ئاماژەدانیش بە ووشەی جێندەر واتە لەڕووی كۆمەڵایەتییەوە دابەشبوونێكی ناهاوسەنگی بۆ نێرینەیی و مێینەی ئەم چەمكە ئاماژەیە بۆ ئەوە شێوە و وێنە نەمەتیی وكەلتوریانە بۆ پیاوان و ژنان[12] .

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

تەوەری دووەم :مێژووی چەمکی جێندەر: چەمکی جێندەر وەك بەردی بناغەی زۆر لە بەندەكانی نێودەوڵەتی تایبەت بە مەسەلەكانی ژنان و گەنجان و منداڵان لە نێوەندی دژایەتیکردنی جیاکارییەکان دژ بە ژنان وە بەرگریکردن لە مافەکانیان دادەنرێت ،چەمکی جۆری كۆمەڵایەتی لەچەمکی جێندەری gender ئینگلیزییەوە وەرگێڕاوە کەبەچەندین شێواز لەزمانی عەرەبیدا وەرگێڕاوە ئەم چەمکە لە حەفتاكانی سەدەی بیستەمدا لە تیۆرەكانی ژنانی ڕۆژئاواییەوە سەری هەڵداوە دوابەدوای ئەمەش لە ئەدەبیات و بەرنامەکانی گەشەپێدان و وەرگێڕاوەکانی بۆ ژنانی عەرەبی باسی لێوەکراوەو دواتر وەرگێڕانی چەمکی جێندەر بە هێڵێکی کورت وەرگێڕاوەو کە بە (جۆری كۆمەڵایەتی)دەردەبرێت کەئەم وەرگێڕانە لەهەموو بوارەکانی زانستە مرۆڤایەتییەکاندا بەکاردەهێنرێت، لەگەڵ ئەم کورتکردنەوەیەشدا هەندێك کات لەچوارچێوەی دراساتە کەلتوورییەکاندا

کەلتوورییەکاندا شێوازی (جۆر) بەکاردەهێنرێت[13] بەڵام ناڕوونیەك لەوەرگێڕانی ئەم چەمکەدا هەبوو هەندێك کاتیش هاومانای ووشەی جێندەر بریتی بوو لە جۆری كۆمەڵایەتی ،ڕۆڵی كۆمەڵایەتی،ڕەگەزی بایۆلۆژی،ئەسڵی ووشەی جێندەریش لەلاتینییەوە لەووشەی genusوەرگیراوە کەبەمانای ڕەگەز دێت لەڕووی نێرینەیی و مێینەییەوە،زانای ئەنسروٚپۆلۆژی (ئان ئۆکلی)

یەکەم کەس بوو کەئەم چەمکەی هێنایە ناو كۆمەڵناسییەوە ووشەی sex بەم شێوەیە وەرگێڕاوە کە ڕەگەز واتە لەڕووی بایۆلۆژییەووە ئایا نێرە یان مێیە بەڵام ووشەی جێندەر ئاماژەیە بەو دابەشبوونە ناهاوسەنگەیەی کەلەڕووی كۆمەڵایەتییەوە بۆنێرینەیی و مێینەیی کراوە[14]. چەمکی جێندەر ڕەگ و ڕیشەی مێژوی خۆی هەیە کە لە بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە ڕۆژئاوا و بزوتنەوەكانی ژنان (فیمینزم)(Feminism) دەستی پێکرد ،سەرەتای دەستپێکردنی ئەم بزوتنەوەیە واتە یەکەم تەوژمی ژنان لە ساڵی 1830وە بەردەوام بوو تا ساڵی 1920بایەخی ژنانی بەشداربووی ئەم بزووتنەوەیە بۆ گەیشتن بوو بە مافە مەدەنییەکانی ژنان لە كۆمەڵگاكانیاندا ئاراستەی ئەم بزووتنەوەیەش لەو کاتەدا ئاراستەیەكی لیبراڵی بوو هەوڵی دەدا لە پێناو جەخت کردنەوە لە یەکسانی ، بەڵام تەوژمی دووەم لە بزوتنەوەی ژنان مێژووەکەی لە ساڵی 1963 ئەم قۆناغە بەوە جیادەکرێتەوە کە گروپەکانی بزووتنەوەی ژنان بە هەموو ئینگلتەرا و فەرەنساو ئەمریکادا بڵاوبوونەوە ووردە ووردە مەسەلەکانی ژنان بە هەموو دامەزراوە ئەکادیمییەکانشدا بڵاوبووەوە ئنجا بزووتنەوەی ژنان لەگەڵ ئەوەی قۆناغەکانی جیاواز بوون ئەوانەش کە پاڵپشتی وبەرگریان لێدەکرد تەنها لەپێناو نەهێشتنی جیاکارییەکان دژ بە ژنان بوو لە جیهاندا[15]. هەربۆیە یەکەم پێناسە بۆ

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

چەمكی جێندەر لە كۆنگرەی قاهیرە بۆدانیشتوان لەساڵی1994 دەركەوت بەمانای جۆر یان ڕەگەز واتە نێر یان مێ ،ئنجا ئەم چەمكە (جێندەر)لە كۆنگرەی بەكین ساڵی 1995 جاریكی تر گەڕایەوە ،[16]هەموو ئەو بەڵگەنامەو ڕێكەوتنامە نێودەوڵەتیانە زۆر شتی باش و خراپی لەخۆ گرتبوو كە زەمینەیەكی باشی ڕەخساند بۆ ئەوەی هەموو مرۆڤایەتی لەسەری بوەستێت، سەرەڕای ئەوە هەموو ئەو شتانەش پەیوەندییان بەباشتركردنی بارودۆخی ژنان یان پەیوەندییان بە كێشەكانی كۆچكردن و ژینگەوە هەبوو هەربۆیە تێكەڵاوییەك لەنێوان شتە باش و خراپەكاندا ڕوودەدات كە دەكرێت ڕێكەوتنی كۆتای لەسەر بكرێت كە لەم بەڵگەنامانەدا ئەم جۆرە شتانە هاتووە كەهەموو ئەمانە ڕەنگدانەوەیان لەسەر مێینەیی توندرەو هەبوو لەوانەش قسەكردن لەسەر یەكسانی ڕەها لەنێوان هەردوو ڕەگەزەكە هەڵوەشانەوەی هەموو جیاكارییەكانی نێوانیان وهەڵوەشانەوەی تایبەتمەندییەكانی نێوان دوو ڕەگەزەكە[2].

هەر بۆیە تێگەیشتن لە چەمكی جێندەر لەم خاڵە گرنگانەدا خۆی دەبینێتەوە:

(1) جێندەر پرۆسەیەكی كۆمەڵایەتی و كلتورییە، واتە پرۆسەی بەرهەمهێنان و دووبارە بەرهەمهێنانەوەی بە بەردەوامی دەبێت بە شێوەیەك لە هەموو كلتورو كاتەكاندا جیاواز دەبێت و كەوا لەسەر شێوەی ڕۆڵ و ڕەفتارەكان مومارەسە دەكرێت بە تەنها لە قسە كردندا تەعبیری لێناكرێت [17].

(2) جێندەر سیستەمێكە لە مومارەساتی بەیەكداچوو كە تاكەكان بە شێوەیەكی سەربەخۆ مومارەسەی دەكەن، چەمكی جێندەر خەسڵەتەكانی تاكانە نییە بەڵكو كۆمەڵێك لە سیفات و هەڵسوكەوتە كە لە هەموو ئاستەكانی بونیادی كۆمەڵایەتیدا هەیە.تاكەكان هەر لە منداڵییەوە بەگوێرەی ڕەگەزەكانیان خۆیاندەنوێنن [18]

– بنەماو ڕەهەندەكانی جێندەر

یەكەم:بنەماكانی چەمكی جێندەر:

1-ڕۆڵی ژن وپیاوە لەڕووی ئابووری و كۆمەڵایەتی و كەلتووری و [19] زیاترلەوانە لەڕووی بایۆلۆژییەوە دیاریكراوە.

2-دووبارە دابەشكردنەوەی ڕۆڵەكان لەنێوان ژن وپیاو لە كۆمەڵگادا لەو ڕووەوە چەمكی بەشداریكردنەوە كە سوودێكی زۆری بۆ كۆمەڵگا دەبێت

3-پێدانی هەلی تەواو بە پیاوان و ژنان بۆ دەرخستنی توانا شاراوەكانیان و شارەزای و لێهاتوویيان و هەستانیان بە ڕۆڵێكی تازە كەئەمە بەسوود و قازانجی كۆمەڵگایە [20].

چەمكی جێندەر یان جۆری كۆمەڵایەتی لەسەر ئەم فاكتەرانە وەستاوە:

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

1-زانین و شیکردنەوەی ئەو پەیوەندییە جیاوازانەی کەلەنێوان پیاو ژندا هەیە.

2-دیاریکردنی هۆکارو شێوەکانی نەبوونی هاوسەنگی لە پەیوەندییەکانی نێوان ژنان و پیاوانوەهەوڵدان بۆ گرتنەبەری ئەو ڕیو شوێنانە بۆ چارەسەرکردنی ئەو ناهاوسەنگییە.

3-پەرەپێدانی پەیوەندییەکانی نێوان ژنان وپیاوان لەڕووی دابینکردنی دادپەروەری و یەکسانی لەنێوان ئەو دوو جۆرە لەلایەك و لەنێوان تاکەکانی کۆمەڵگاش لەلایکی ترەوە [21]

دووەم:جیاوازی لەنێوان ڕەگەزو جۆر:

لەبەرامبەر چەمکی جۆر یان جێندەردا چەمکی ڕەگەز هەیە جیاوازی لەنێوان ئەم دوو چەمکەدا هەیە،چەمکی ڕەگەز بەستراوەتەوە بەخاسیەتە بایۆلۆژییە دیاریکراوەکانەوە کەپیاو لە ژن جیادەکاتەوە ،گۆڕانیشی بەسەردا نایەت هەتا ئەگەر کەلتوورەکانیش بگۆڕێن یان کات و شوێنیش بگۆڕێت،لەگەڵ ئەوەشدا چەمکی جۆر ئاماژەیە بۆ ژن و پیاو لەبەرئەوە بۆ دراسەکردنی بارودۆخی ژنان بەشێوەیەکی تایبەتی یان وەك دەروازەیەك بۆ بابەتی ژنان لەگەشەپێداندابەکاردەهێنرێت، لەلایەکی ترەوەئەم چەمکە باس لە ئیستغلال کردنی ژن لەلایەن پیاوەوە دەکات کەئەمە یەکێك بوو بۆ دەرخستنی جۆرەکانی ململانێ و هەربۆیە پێویستە تەرکیزبخرێتە سەر مەسەلەکانی یەکسانی ژنان و مافەکانی مروڤ [22]، چەمکی ڕەگەز واتە ئەو جیاوازییە بایۆلۆژی وفسیۆلۆژی و دەروونیانەی کە پەیوەندییان هەیە بە جیاوازی کرۆمۆسۆم و هۆرمۆنەکان و ئەندامی زاوزێ ی ناوەوەو دەرەوەی دوو ڕەگەزەکە [23]، واتە ڕەگەز لەسەر جیاکارییە بایۆلۆژیی و سروشتییەکانی نێوان پیاوان و ژنان وەستاوەو لەگەڵ مروڤدا لەدایکدەبێت و ناگۆڕێت و وەزیفەکانیان سنوردارن،بەلاّم چەمکی جۆری کۆمەڵایەتی وەستاوە لەسەر ڕۆڵەکانی ژن و پیاو ئەو پەیوەندییانەی کەبەهۆی ئەو ڕۆلاّنەوە پێکدێت و پێکهاتنی ئەو پەیوەندییانەش کۆمەلاّیەتین و لەڕووی بایۆلۆژییەوە دیاریکراو نین ،واتە ڕۆڵە کۆمەلاّیەتییەکان کۆمەڵگا دروستی کردووەجیاوازە لەکۆمەڵگایەکەوەبۆیەکێکی تر سەرباری ڕۆڵە بایۆلۆژییەکان، کۆمەڵگا پێشبینی ئەو هەڵسوکەوت و شێوانە دەکات کە بۆ هەریەکە لە نێریان مێیّ دیاریکراوە کەهەر یەکێکیان ڕۆڵێکی سنورداریان هەبێت ئەو ڕۆلاّنەش لەدروستکراوی مروڤن و لەگەڵیا لەدایك نەبوون [24].

هەربۆیە جۆری کۆمەلاّیەتی(الجندر) قابلی گۆڕانە ئەویش بەهۆی پرۆسەی پێگەیاندنی کۆمەلاّیەتییەوە کەهەر لەیەکەم ڕۆژ کە منداڵ لەدایك دەبێت دەستپێدەکات هەتا مروڤ لەژیاندا بێت ئەم پرۆسەیە بەردەوام دەبێت ، بۆیە ئەو شێوازانەی کەکچان و کوڕانی پێیّ پەروەردە دەکرێن کاریگەری دەبێت لەسەر بیرکردنەووەو

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

هەڵسوکەوت و ڕەفتارییان و ڕەنگدەداتەوە لەسەر ڕۆڵ و وەزیفەو کارەکانیان کەلە کاتی کامڵبوونیاندا هاندەدرێن بەو کارو ڕۆڵانە هەستن جگە لەوئینتباعە گشتییەی کەلای هەموو کۆمەڵگا هەیە کەبریتییە لەو وێنە تەقلیدی و نەمەتییانەی کەبۆ ژن کێشراوە ئەو وێنانەش کە ڕاگەیاندنەکان بۆ ژن و پیاویان کێشاوە جیاوازە لەکۆمەڵگایەکەوە بۆ کۆمەڵگایەکی ترو لەکەلتوورێکەوە بۆ یەکێکی تر ،جگەلەوەی کۆمەڵێك فاکتەر کاریگەرییان هەیە لەسەر بارودۆخ وڕۆڵەکانی هەریەکە لەژن و پیاو لەکۆمەڵگادا ئەوانیش تەمەن و ئاستی خوێندن و داب و نەریتی کۆمەڵگاو کات و شوێنی جوگرافیای ئەو کۆمەڵگایە..هتد[25]

هەربۆیە لەکۆمەڵگای باوکسالاریدا هەمیشە مەسەلەی مامەڵەی جیاواز بۆ ڕێگەدان بەژنان و کچان بۆ گەیشتنیان بە هەلی کارو ئاسانکاری و دەرامەتیان پەردەپۆشکراوە ئەم جۆرە مامەڵەی جیاکارییەش بەشێکە لەداب و نەریتە کۆمەڵایەتییەکان کەبە حوکم و ڕێساو یاسا ئیدارییی وحکومییەکان دیاریدەکرێن ،مومارەسەکردنی ئەو جیاکارییانەش لە مومارەسەو نەریتە ئاینییەکانەوە سەرچاوەی گرتووە و یاساکانیش لەزۆرینەی دەوڵەتەکاندا لەسەر ئەو ئەساسە دانراون[26]

سێیەم :ڕەهەندەکانی چەمکی جێندەر:

1-جێندەر تیشك دەخاتە سەر دابەشبوونی کار کەلە نێوان ژن و پیاودایە لەسەربنەمای جیاوازییە بایۆلۆژییەکانی نێوانیان بۆیە ئەمە ستەمێکە لەژن کە ڕۆڵەکەی تەنها لەناو ماڵدا بۆ چێشتلێنان و منداڵبون وچادێریکردنی منداڵ کوتبوەتەوە ،دواتریش زیندانی کردنی ژن بەو ڕۆڵە دیاریکروەوە کە دایکایەتییە وایکردووە لەئاستی پەراوێزیدا بێت بەردەوامیش ڕۆڵی زاڵبوون وبەڕێوەبردنی داوە بەسەر پیاواندا بۆیە جێندەر پێویستە بۆ ڕزگارکردنی ژنان لوە زیندانی دایکایەتییەو وەرگرتنی دەسەڵاتی تەواو یەکسانی لەگەڵ پیاودابەلآم ڕۆڵی دایکایەتی دەوڵەت دەتوانێت بەو ئەرکە هەستێت لەڕێگەی چاودێری کۆمەلآیەتیەوە کەباوەش بۆ منداڵ بکاتەوە بەبێ ئەوەی پێویست بە خێزان بێت [27]

2-پەیوەندییە جێندەرییەکان دەتوانێت ڕووبەڕووی گۆڕنکاری بێتەوە لەبەرئەوەی وەك پەیوەندییە کۆمەلآیەتییەکانی تر لە دامەزراوەکانی کۆمەڵگادا تەعبیر لەخۆی دەکات [28]

3-جێندەر بانگەوازی یەکسانی تەواو بۆ هەموو مافەکان لەنێوان کوڕان و کچاندا دەکات لەبەرئەوەی کچ مافی خۆیەتی دواتریش پێویستە هەموو ئەو بیروباوەڕو بەهاو نەریتانەی کۆمەڵگا کە کاریگەرییان لەسەر پەروەردەکردنی کوڕان و کچان هەیە هەڵبوەشێنرێنەوە لەبەر ئەوەی هەر جەخت لەسەر دەسەلآتدارێتی پیاو لەکۆمەڵگادا دەکرێتەوە بۆیە پێویستە هەر دەسەلآتێکی باوکانە هەڵبوەشێنرێتەوە و باوك و برا مافی ئاراستە کردنی

گۆڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتی وكومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

کچیان نییە لەبەئەوەی هەریەکێکیان یەکسانن لەخێزانداو کچیش مافی خوێەتی وەك براکەی بەتەنیا سەفەر بکات و بچێتە دەرەوە و تێکەلاوی بکات و پەیوەندی خۆشەویستی دروستبکات و وەك پیاو جلوبەرگ لەبەربکات و هەلسوکەوت بکات لەبەرئەوەی لێرەدا پێگەیاندنە کۆمەلایەتییەکە حوکم دەکات نەك ئەوەی کە وەك مێینەیەك دروستبووە [29]

4-پێناسی جێندەری بەهۆی پێگەیاندنی کۆمەلایەتییەوە دیاریدەکرێت واتە مافی ئەو کەسەیە ڕەفتاری بگۆڕێت بەگوێرەی ئەوەی کەلەنێوان خودی خوێدا هەستی پێدەکات بەبێ ئەوەی ئیعتبار بۆ خەسلەتە ڕەگەزی ئەندامییەکەی بکات واتە چالاکی وپێناسە جێندەرییەکەی پشت بەوە دەبەستێت کە هەستی پێدەکات لەدەرئەنجامی پێگەیاندنی کۆمەلایەتییەوەوبۆ نموونە پیاوێك هەستدەکات مێینەیە بەهۆی ئەو پەروەردە نەرمونیان و نازپێدانەی کەهەر لە منداڵییەوە پێیدراوەواتە ئەو پیاوە مافی خوێەتی وە کو ژنێك هەلسوکەوت بکات مافی خۆشیەتی کەرەگەزەکەی بگۆڕێتئەمە پێچەوانەیە لەگەڵ خەسلەتە بایۆلۆژییەکەیدا مافی خۆشیەتی مومارەسەی شتی نەشازبکات واتە عاشقێکی پیاوی هەبێت هەمان شێوەش بەسەر ژناندا پەیڕەودەبێت [30]

بەشی سێیەم:میتۆدی توێژینەوەکەو هەنگاوە مەیدانییەکانی

یەکەم :سنوری توێژینەوە:

1-بواری کات: توێژەران بۆ ئەم توێژینەوەیە لە (2016/4/21 تا 2016/5/5)خایاند .

2- بواری مرۆیی بریتی یە لە خوێندکارانی هەرزەکارانی پەروەردەی بنەڕەتی پۆلی (7 و 8) لە چوار خوێندنگەی شاری سلێمانی .

3-بواری شوێن : ناو شاری سلێمانی .

دووەم :کۆمەڵگاو سامپڵی توێژینەوە:

بریتی یە لە خوێندکارانی قۆناغی 7 و 8 ی چوار خوێندنگەی پەروەردەی بنەڕەتی (ئاڤێستای کچان و سالمی کوڕان) لەڕۆژهەلاتی شاری سلێمانی و دوو خوێندنگەی کچان و کوڕان (ئەکرەم قەزازی کچان و سالمی کوڕان) لە ڕۆژئاوای شاری سلێمانی بەپێی نوسراوێکی فەرمی لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی شاری سلێمانی ، وەك سامپڵ توێژەران(150) خوێندکار بە شێوەی هەرەمەکی سادە وەرگیراوە .

سێیەم :میتودی بەکارهێنراو:

لەم توێژینەوەیە توێژینەوەیەکی وەسفیە لەجۆری ڕوپێوی بۆ گەیشتن بەئامانجی توێژینەوەکە .

چوارەم: ئامرازی بەکارهێنراوی توێژینەوە: لەم توێژینەوەیەدا توێژەران هەستان بە دروستکردنی فۆرمی ڕاپرسی بەسود وەرگرتن لە بەشی تیۆری و توێژینەوەکانی پێشو لەم شێوەیەدا .[31]

پێنجەم: ڕاستگۆیی:

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

گرتنەبەری ڕێگای ڕاستگۆیی، یەكێكە لە هەنگاوە گرنگەكانی ئامادەكردنی ئامرازی توێژینەوە ی مەیدانی، بەمانای پێوانەكردن كە توێژەر دەیەوێت پێوانەی بكات، واتا تاچەند ئەو شێوازەی بەكاردێت بۆ پێوانەكردن ئەو زانیاریانە كۆدەكاتەوە كە توێژەر پێویستێتی[32]، ڕاستگۆیی ئەم توێژینەوەیش پێكدێت لە دروستكردنی فۆرمی ڕاپرسی و دواتر خستنە بەرچاوی ماموستایانی تایبەت بە بابەتەكە[33]

جێگیركردن : گەیشتنە بە هەمان ئەنجام بە دووبارەكردنەوەی جێبەجێكردنی هەمان پێوەر[34]، توێژەر لەم توێژینەوەیەدا ڕێژەی لە(10٪) فۆرمەكەی دابەشكردوتەوە بەسەر هەمان خوێندكاراندا و بە یاسای بیرسۆن ئەنجامەكەی 88 ٪ 0دەرچووە كەئەمەش ئەنجامێكی باشە .

لایەنی مەیدانی

لە ئەنجامی زانیارییەشتیەكاندا دەركەوتووە كە لەكۆی ڕێژەی هەردوو ڕەگەز هەردوو ڕەگەز نزیكن لەیەكتری و جیاوازییەكی ئەوتۆی نیە ، وەك لە خشتەی (1) دیارە .

خشتە ی (1): ڕەگەزی نموونەی توێژینەوەكە ڕوونەدەكاتەوە

ڕەگەز	د	٪	پلەبەندی
نێر	73	48.7	دووەم
مێ	77	51.3	یەكەم
كۆ	150	100.0	

لە ئەنجامی پرسیاری ئاستی خوێندەواری دایك و باوكدا دەركەوتوە كە بەرزترین ڕێژە بۆ ئاستی خوێندەواری دایك ئاستی ناوەندی و ئامادەییە 34.0، بەڵام ئاستی خوێندەواری باوكان ناوەندی و ئامادەییە بەڕێژەی 41.3 ، هەرچەندە ئاستی سەرەتایی لای دایكان ڕێژەكەی بەرزە ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (2) دا دیارە .

خشتەی (2): ئاستی خوێندەواری دایك و باوك ڕوونەدەكاتەوە

هەڵبژاردەكان	دایك			باوك		
	د	٪	پلەبەندی دایك	د	٪	پلەبەندی باوك
نەخوێندەوار	15	10.0	چوارەم	6	4.0	شەشەم
سەرەتای	47	31.3	دووەم	36	24.0	دووەم
ناوەندی‌وئامادەی	51	34.0	یەكەم	62	41.3	یەكەم
دبلۆم	25	16.7	سێیەم	27	18.0	سێیەم

بکالوریۆس	7	4.7	پێنجەم	11	7.3	چوارەم
خوێندنی بالاَ	5	3.3	شەشەم	8	5.3	پێنجەم
کۆ	150	100.0		150	100.0	

لە ئەنجامی پرسیاری پیشەی دایك وباوكدا دەركەوتوە كە پیشەی دایك بەرزترین رێژە ژنی مالەوەیە بەلاَم لای باوكان بەرزترین رێژە كاسبە دوای ئەو مامۆستایە دواتریش فەرمانبەرە زانیاری زیاتر لە خشتەی (3) دا دیارە.

خشتەی (3): پیشەی دایك و باوك

هەڵبژاردەکان	دایك			باوك		پلەبەندی
	د	٪	پلەبەندی	د	٪	
ژنی مالَەوە	102	68.0	یەکەم	-	-	–
خوێندکار	1	.7	پێنجەم	-	-	–
مامۆستا	27	18.0	دووەم	11	7.3	سێیەم
فەرمانبەر	16	10.7	سێیەم	37	24.7	دووەم
پارێزەر	1	.7	پێنجەم	2	1.3	شەشەم
دکتۆر	3	2.0	چوارەم	4	2.7	پێنجەم
کاسب	-	-		90	60.0	یەکەم
یاریدەدەری پزیشك	-	-		5	3.3	چوارەم
رۆژنامەنوس	-	-		1	7	حەوتەم
				150	100.0	

–لە ئەنجامی پرسیاری پێدانی هەلی بریاردان لەسەر ئەو هەلّبژارنانەی خوارەوەدا دەركەوتوە كە بەرزترین رێژە هەلبژاردنی جلو بەرگە لای مێ و دوای ئەویش دیاریکردنی بابەتی تەلەفزیۆنە ، بەلاَم لای نێر هەلّبژاردنی هاورێیە بە رزترین رێژەیە ، دوای ئەویش ئەنجامدانی ئەرکەدینیەکانە. زانیاری زیاتر لە خشتەی (4) دایە.

خشتەی (4): پێدانی هەلی بریاردن لەسەر ئەم ئەرکانە لەلایەن دایك

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	٪

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

هەڵبژاردنی جلوبەرگ	48	54.5%	40	45.5%	88	15.9%	یەکەم
دیاریکردنی کاتی سەعیکردن	34	47.9%	37	52.1%	71	12.8%	چوارەم
دیاریکردنی کتێبی خوێندنەوە	18	42.9%	24	57.1%	42	7.6%	حەوتەم
دیاریکردنیبابەتەکانی کەناڵەکانی، تەلەفزیۆن	39	60.9%	25	39.1%	64	11.6%	پێنجەم
ئەنجامدانی ئەرکە دینییەکان	30	38.0%	49	62.0%	79	14.3%	دووەم
هەڵبژاردنی هاوڕێ	33	42.3%	45	57.7%	78	14.1%	سییەم
هەڵبژاردنی پسپۆڕی	13	40.6%	19	59.4%	32	5.8%	هەشتەم
هاندانی وەرزش	24	42.9%	32	57.1%	56	10.1%	شەشەم
هاندانی مۆسیقا	10	58.8%	7	41.2%	17	3.1%	دەیەم
هاندانی کاری هونەری	14	60.9%	9	39.1%	23	4.2%	نۆیەم
هیچیان	3	100.0%	0	0.0%	3	0.5%	یازدەیەم
کۆ	266		287		553	100.0	

لە ئەنجامی پرسیاری پێدانی هەلی بریاردان لەسەر ئەو هەڵبژارنانەی خوارەوەدا لای باوك دەرکەوتوە کە بەرزترین رێژە لای مێ دیاریکردنی کاتی سەعیکردنە دوای ئەویش ئەنجامدانی ئەرکە دینیەکانە ، بەلاّم لای نێرئەنجامدانی ئەرکە دینیەکان بەروترین رێژە یەو دوای ئەویش هەڵبژاردنی هاورێ یەت ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (5) دایە .

خشتەی (5): پێدانی هەلی بریاردن لەسەر ئەم ئەرکانە لەلایەن باوك

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
هەڵبژاردنی جلوبەرگ	20	43.5%	26	56.5%	46	9.2%	شەشەم
دیاریکردنی کاتی سەعیکردن	33	47.8%	36	52.2%	69	13.8%	دووەم
دیاریکردنی کتێبی خوێندنەوە	19	45.2%	23	54.8%	42	8.4%	حەوتەم
دیاریکردنیبابەتەکانی، کەناڵەکانی تەلەفزیۆن	30	52.6%	27	47.4%	57	11.4%	چوارەم
ئەنجامدانی ئەرکە دینییەکان	32	38.6%	51	61.4%	83	16.6%	یەکەم
هەڵبژاردنی هاوڕێ	29	44.6%	36	55.4%	65	13.0%	سییەم
هەڵبژاردنی پسپۆڕی	15	41.7%	21	58.3%	36	7.2%	هەشتەم
هاندانی وەرزش	19	36.5%	33	63.5%	52	10.4%	پینجەم
هاندانی مۆسیقا	12	57.1%	9	42.9%	21	4.2%	دەیەم
هاندانی کاری هونەری	13	59.1%	9	40.9%	22	4.4%	نۆیەم
هیچیان	5	71.4%	2	28.6%	7	1.4%	یازدەیەم
کو	227		273		500	100.0%	

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

لەئەنجامی پرسیاری ئەرکی کۆمەلآیەتی لەلایەن دایکان دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە بۆ ئەرکە کۆمەلآیەتیەکان لای مێ یە واتا ئاماەکردنی سفرەو خوانە دوای ئەویش سەردانیکردنی خزمە، دوای ئەویش هەلبژاردنی کەل وپەلی ناومالە، بەلآم لای نێر بەرزترین ڕێژە دیسان ئامادەکردنی سفرەو خوانە و دوای ئەویش سەردانیکردنی خومە ودوای ئەویش هەلبژاردنی شوێنی گەشت، زانیاری زیاتر لە خشتەی (6) دایە .

خشتەی(6): پێدانی هەل ی بریاردان ئەرکی کومەلایەتی لەلایەن دایك

هەلّبژاردنەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د]	٪	د	٪	د	٪	
سەردانیکردنی دراوسێ	25	55.6%	20	44.4%	45	9.8%	پێنجەم
سەردانیکردنی خزم	56	58.9%	39	41.1%	95	20.7%	دووەم
هەلبژاردنی کەلوپەلی ناومالّ	51	70.8%	21	29.2%	72	15.7%	سێیەم
هەلبژاردنی شوێنی نیشتەجێبون	22	61.1%	14	38.9%	36	7.8%	شەشەم
هەلبژاردنی شوێنی گەشت	36	52.2%	33	47.8%	69	15.0%	چوارەم
کرینی ئوتومبیل	14	45.2%	17	54.8%	31	6.8%	حەوتەم
ئامادەکردنی سفرەوخوان	58	54.2%	49	45.8%	107	23.3%	یەکەم
هیچیان	2	50.0%	2	50.0%	4	0.9%	هەشتەم
کو	264	100.0	195	100.0	459	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری ئەرکی کومەلآیەتی لای باوکان دەرکەوتووە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ هەلبژاردنی شوێنی گەشتە و دوای ئەویش سەردانیکردنی خزمە و دوای ئەویش هەلبژاردنی کەلو پەل و کرینی ئوتومبیلە ، بەلآم لای نێر سەردانیکردنی خزمە و دوای ئەویش هەلّبژاردنی شوێنی گەشتە،زانیاری زیاتر لە خشتەی (7) دایە .

خشتەی(7): پێدانی هەل ی بریاردان ی کومەلایەتی لەلایەن باوك

هەلّبژاردەکان	مێ	نێر	کۆ	پلەبەندی

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

	د	٪	د	٪	د	٪	
سەردانیکردنی دراوسێ	13	38.2%	21	61.8%	34	8.7%	شەشەم
سەردانیکردنی خزم	41	51.3%	39	48.8%	80	20.5%	یەکەم
هەلبژاردنی کەلوپەلی ناومالٚ	28	66.7%	14	33.3%	42	10.8%	پینجەم
هەلبژاردنی شوێنی نیشتەجیبون	21	43.8%	27	56.3%	48	12.3%	چوارەم
هەلبژاردنی شوێنی گەشت	43	55.8%	34	44.2%	77	19.7%	دووەم
کرینی ئوتومبیل	28	50.0%	28	50.0%	56	14.4%	سییەم
ئامادەکردنی سفرەوخوان	24	57.1%	18	42.9%	42	10.8%	پینجەم
هیچیان	5	45.5%	6	54.5%	11	2.8%	حەوتەم
کۆ	203	100.0	187	100.0	390	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری بەرپرسیارێتی چاودێریکدنی منالٚ لەناو خێزاندا دەرکەوتووە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ هەروکیان واتا دایکان و باوکانە ، دواى ئەویش همو خێزان ، بەرزترین ڕێژە لای نێر دیسان هەردوکیانە ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (8) دا دیارە .

خشتەی(8): بەرپرسیارێتی چاودێریکردنی منالٚ لەناو خێزاندا

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	7	46.7%	8	53.3%	15	9.0%	سییەم
باوك	3	50.0%	3	50.0%	6	3.6%	پینجەم
هەردوکیان	51	55.4%	41	44.6%	92	55.1%	یەکەم
خوشك	1	25.0%	3	75.0%	4	2.4%	حەوتەم
برا	3	60.0%	2	40.0%	5	3.0%	شەشەم
هەردوکیان	2	18.2%	9	81.8%	11	6.6%	چوارەم
هەمو خێزان	18	52.9%	16	47.1%	34	20.4%	دووەم
تەنها دایك و خوشك	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	هەشتەم
هیچیان	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	هەشتەم
کۆ					167	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری بەرپرسیارێتی خەرجی مالٚ دەرکەوتوە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ هەردوکیانە واتا دایك و باوك دواى ئەویش بەپلەی دووەم دایك دێت ، بەلاٚم لای نێر بەرزترین ڕێژە هەر هەردوکیانە دواى ئەویش دایك ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (9) دایە .

خشتەی (9): بەرپرسیارێتی خەرجی مالٚ

هەلبژاردەکان	مێ	نێر	کۆ	پلەبەندی

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	32	53.3%	28	46.7%	60	39.5%	دووەم
باوك	2	40.0%	3	60.0%	5	3.3%	چوارەم
هەردوكیان	36	52.2%	33	47.8%	69	45.4%	یەكەم
برا	0	0.0%	2	100.0%	2	1.3%	شەشەم
خوشك	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	هەشتەم
هەردوكیان	1	33.3%	2	66.7%	3	2.0%	پینجەم
هەموخیزان	5	41.7%	7	58.3%	12	7.9%	سییەم
هیچ كەس	1	100.0%	0	0.0%	1	0.7%	حەوتەم
كۆ		53.3%		46.7%	152	100.0%	

–لە ئەنجامی پرسیاری بەشداریکرنی ئەرکەکانی مالّدا دەرکەوتووە کە لای مێ ئامادەکردنی صفرەو خان بەرزترین ڕێژەیە و دوای ئەویش ڕێکخستنی مالّ یەت، بەلاّم لای نێر کڕینی خواردن بەروترین ڕێژەیە ودوای ئەویش کڕینی پێداویستی مالّ یەت، زانیاری زیاتر لەخشتەی (10) دایە

خشتەی (10): رادەی بەشداریکردنی ئەرکەکانی مال

هەلبژاردەكان	مێ		نێر		كۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
ڕێكخستنی مالّ	44	64.7%	24	35.3%	68	13.3%	دووەم
جل ئوتوكردن	16	50.0%	16	50.0%	32	6.2%	هەشتەم
جل شتن	15	78.9%	4	21.1%	19	3.7%	دەیەم
قاپ شتن	37	78.7%	10	21.3%	47	9.2%	شەشەم
ئامادەكردنی سفرەو خوان	55	59.8%	37	40.2%	92	17.9%	یەكەم
وەلاّمدانەوەی تەلەفۆن	36	55.4%	29	44.6%	65	12.7%	سییەم
چاودێری مندالّ	22	48.9%	23	51.1%	45	8.8%	حەوتەم
كڕینی خواردن	17	28.8%	42	71.2%	59	11.5%	چوارەم
كڕینی پێداویستی	16	28.1%	41	71.9%	57	11.1%	پینجەم
ڕێكخستنی باخچە	15	53.6%	13	46.4%	28	5.5%	نۆیەم
هیچیان	1	100.0%	0	0.0%	1	0.2%	یازدەیەم
كۆ	274		239		513	100.0%	

لەئەنجامی پرسایری بەرپرسیارێتی خزمەتکردنی میوان لـەئەستۆی کێدایە دەرکەوتوە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ هەردوکیان واتا دایك باوك دوای ئەویش خوشك ، بەلاّم لای نێر دیسان هەردوکیان دوای ئەویش دایك ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (11) دایە .

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مرووڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

خشتەی (11): بەرپرسیاریتی میوان

پلەبەندی	مێ		نێر		کۆ		
	د	٪	د	٪	٪	د	هەلبژاردەکان
دایك	15	60.0%	10	40.0%	25	14.5%	دووەم
باوك	2	28.6%	5	71.4%	7	4.0%	پێنجەم
هەردوکیان	48	48.0%	52	52.0%	100	57.8%	یەکەم
برا	2	40.0%	3	60.0%	5	2.9%	شەشەم
خوشك	18	78.3%	5	21.7%	23	13.3%	سییەم
خۆم	2	50.0%	2	50.0%	4	2.3%	حەوتەم
کەس	6	66.7%	3	33.3%	9	5.2%	چوارەم
کۆ		0.0%		0.0%	173	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری ئەو وتانەی بەرامبەرت دەوترێت دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە لای مێ بۆ دایك عەیبە تۆ کچیت بەکاردێت، و لای نێر عەیبە تۆ پیاوی مالّی بەدەستیان هێناوە ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (12) دایە.

خشتەی (12): ئەو وتانەی بەرامبەرت دەووترێت لای دایك

	مێ		نێر		کۆ		
هەلبژاردەکان	د	٪	د	٪	د	٪	پلەبەندی
عەیبە تۆ کچیت	24	92.3%	2	7.7%	26	16.6%	سییەم
عەیبە تۆ پیاوی مالّی	0	0.0%	26	100.0%	26	16.6%	دووەم
تۆ تاقانەی منی	11	57.9%	8	42.1%	19	12.1%	پێنجەم
کوڕی شیرینی منیت	4	19.0%	17	81.0%	21	13.4%	چوارەم
تۆ کچی شیرینی منیت	19	90.5%	2	9.5%	21	13.4%	چوارەم
هیچیان	24	54.5%	20	45.5%	44	28.0%	یەکەم
کۆ					157	100.0%	

لە ئەنجامی پرسیاری ئەو وتانەی بەرامبەرت بەکاردێت دەرکەوتوە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ بۆ باوك تۆ کچی شیرینی منیت ، بەلاّم لای نێر بۆ باوك بەرزترین ڕێژە عەیبە تۆ پیاوی مالّی بەکاردێت ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (13) دایە .

خشتەی (13): ئەو وتانەی بەرامبەرت دەووترێت لای باوك

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتی وكومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

هەلبژاردەكان	مێ		نێر		كۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
عەیبە تۆ كچێت	13	81.3%	3	18.8%	16	10.3%	پێنجەم
عەیبە تۆ پیاوی ماڵێ	1	2.6%	37	97.4%	38	24.4%	دووەم
تۆ تاقانەی منی	11	68.8%	5	31.3%	16	10.3%	پێنجەم
كوڕی شیرینی منیت	5	29.4%	12	70.6%	17	10.9%	چوارەم
تۆ كچی شیرینی منیت	18	100.0%	0	0.0%	18	11.5%	سێیەم
هیچیان	33	64.7%	18	35.3%	51	32.7%	یەكەم
كۆ		81.3%		18.8%	156	100.0%	

لە ئەنجامی پرسیاری كڕینی دیاریدا چی دەكڕێت بۆ مێ و نێر دەركەوتوە كە بەرزترین ڕێژە لای مێ كەل و پەلی جوانكارییە دواى ئەویش یاری ئەلكترۆنی ، بەڵام لای نێر بەرزترین ڕێژە یاری ئەلكترۆنی یەت دوای ئەویش یاری وەرزشی یەت ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (14) دایە .

خشتەی (14): لەكاتی كڕینی دیاریدا چیت بۆ دەكڕێت لەلایەن دایك

هەلبژاردەكان	مێ		نێر		كۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
بووكەڵە	11	91.7%	1	8.3%	12	6.6%	پێنجەم
كەلوپەلی جوانكاری	36	92.3%	3	7.7%	39	21.3%	سێیەم
)یاری وەرزشی	11	23.4%	36	76.6%	47	25.7%	دووەم
یارییە ئەلیكترۆنییەكان	26	43.3%	34	56.7%	60	32.8%	یەكەم
شتی تر بینوسە	15	78.9%	4	21.1%	19	10.4%	چوارەم
هیچیان	5	83.3%	1	16.7%	6	3.3%	شەشەم
كۆ	104	100.0	79	100.0	183	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری لەكاتی كڕینی شتومەكدا كێ بۆت دەكڕێت دەركەوتووە كە بەرزترین ڕێژە لای مێ دایكە دواتر باوكە ، بەڵام لای نێر باوكە و دواتر دایك یەت ،، زانیاری زیاتر لە خشتەی (15) دایە .

خشتەی (15): لەكاتی كڕینی هەر شتومەكێكدا كێ بۆتی دەكڕێت

هەلبژاردەكان	مێ		نێر		كۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	66	64.7%	36	35.3%	102	42.9%	یەكەم
باوك	46	47.4%	51	52.6%	97	40.8%	دووەم

هەردوکیان	4	40.0%	6	60.0%	10	4.2%	چوارەم
برا	4	66.7%	2	33.3%	6	2.5%	پینجەم
خوشك	7	31.8%	15	68.2%	22	9.2%	سییەم
خوَم	1	100.0%	0	0.0%	1	0.4%	شەشەم
هیچ کەس	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	حەوتەم
کوَ	128		110		238	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری لەکاتی گریاندا چیت پێدەوترێت بۆ مێ لەلایەن دایکەوە دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە دەبێت بەهێز بیت بەکاردێت ، بەلاَم بۆ نێر دیسان هەر دەبێت بەهێز بیت بەکاردێت ، زانیاری زیاتر لەخشتەی (13) دایە .

خشتەی (16): لەکاتی گریاندا دایکت کام لەمانەت پێدەلێت

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
عەیبە گریان بوَ کوڕ نەهاتووە	0	0.0%	15	100.0%	15	9.6%	چوارەم
عەیبە خوَ توَکچنیت	7	50.0%	7	50.0%	14	8.9%	پینجەم
دەبێت بەهێز بیت	39	57.4%	29	42.6%	68	43.3%	یەکەم
وەکو براکەت بە چوَن ناگری	10	55.6%	8	44.4%	18	11.5%	سییەم
شتی تر بنووسە	2	28.6%	5	71.4%	7	4.5%	شەشەم
هیچیان	22	62.9%	13	37.1%	35	22.3%	دووەم
کۆ		100.0		100.0	157	100.0	

لەئەنجامی پرسیاری کێ بەرپرسە لە لە هەڵبژاردنی هاوڕێکانتدا لای مێ دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە هەردوکیانە واتا دایك وباوك ، بەلاَم لای نێر دیسان هەردوکیانە زانیاری زیاتر لە خشتەی (17) دایە .

خشتەی (17): کێ بەرپرسە لەهەڵبژاردنی هاوڕێکانت

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	15	71.4%	6	28.6%	21	13.5%	سییەم
باوك	1	14.3%	6	85.7%	7	4.5%	چوارەم

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

هەردوکیان	32	48.5%	34	51.5%	66	42.3%	یەکەم
برا	1	33.3%	2	66.7%	3	1.9%	شەشەم
خوشك	3	100.0%	0	0.0%	3	1.9%	شەشەم
هەردوکیان	3	50.0%	3	50.0%	6	3.8%	پێنجەم
کەس	27	54.0%	23	46.0%	50	32.1%	دووەم
کۆ		100.0		100.0	156	100.0%	

لە ئەنجامی پریاری کێ هاندەری سەرکەوتنەکانتە دەرکەوتووە کە بەرزترین ڕێژە لای مێ هەروکیان واتا دایك و باوك بەدەستی هێناوە ، بەڵام لای نێر دیسان هەردوکیانە ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (18) دایە

خشتەی (18): کێ هاندەری سەرکەوتنەکانتە لە خوێندن

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	8	53.3%	7	46.7%	15	8.9%	دووەم
باوك	2	50.0%	2	50.0%	4	2.4%	حەوتەم
هەردوکیان	63	53.8%	54	46.2%	117	69.2%	یەکەم
برا	3	50.0%	3	50.0%	6	3.6%	پێنجەم
خوشك	6	75.0%	2	25.0%	8	4.7%	چوارەم
هەردوکیان	7	53.8%	6	46.2%	13	7.7%	سێیەم
کەس	2	33.3%	4	66.7%	6	3.6%	شەشەم
کۆ		100.0		100.0	169	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری کێ گرنگی پێادات لای مێ و لای نێر دەرکەوتووە هەردوکیان واتا دایك وباوك هاتووە ، دوای ئەویش دایك یەت ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (19) دایە .

خشتەی (19): کێ لەماڵەوە زیاتر گرنگیت پێدەدات

هەلبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		
	د	٪	د	٪	د	٪	پلەبەندی
دایك	14	58.3%	10	41.7%	24	13.5%	دووەم
باوك	10	76.9%	3	23.1%	13	7.3%	چوارەم

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

هەردوکیان	49	46.2%	57	53.8%	106	59.6%	یەکەم
برا	4	50.0%	4	50.0%	8	4.5%	شەشەم
خوشك	7	70.0%	3	30.0%	10	5.6%	پێنجەم
هەردوکیان	12	80.0%	3	20.0%	15	8.4%	سێیەم
کەس	1	50.0%	1	50.0%	2	1.1%	حەوتەم
کۆ	97		81		178	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری لەگەڵ کێ کاتە بەتاڵەکانت بەسەر دەبەیت دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە، لای مێ هەردوکیانە دوای ئەویش دایك یەت ، بەڵام لای نێر هەردوکیانە و دواى ئەویش دایك یەت ، زانیاری زیاتر لە خشتەی (20) دایە.

خشتەی (20): لەگەڵ کێ کاتە بەتاڵەکانت بەسەر دەبەیت

هەڵبژاردەکان	مێ		نێر		کۆ		پلەبەندی
	د	٪	د	٪	د	٪	
دایك	14	77.8%	4	22.2%	18	9.4%	شەشەم
باوك	2	66.7%	1	33.3%	3	1.6%	حەوتەم
هەردوکیان	28	56.0%	22	44.0%	50	26.0%	یەکەم
برا	14	51.9%	13	48.1%	27	14.1%	سێیەم
خوشك	20	76.9%	6	23.1%	26	13.5%	چوارەم
هاوڕێ ی کوڕ	6	14.3%	36	85.7%	42	21.9%	دووەم
هاوڕێ ی کچ	19	82.6%	4	17.4%	23	12.0%	پێنجام
هیچیات	1	33.3%	2	66.7%	3	1.6%	حەوتەم
کۆ		100.0		100.0	192	100.0%	

لەئەنجامی پرسیاری لەکاتی بونی خوشك یابرا بێتە ژیانتەوە چی لێ دەپرسرێت لەلایەن دایك و باوکەوە دەرکەوتووە بەرزترین ڕێژە حەز دەکەیت خوشکێك جوانت هەبێت لای مێ ، بەڵام لای نێر حەز بە خوشك دەکەیت یابرا بەدەستی هێناوە، زانیاری زیاتر لە خشتەی (21) دایە .

خشتەی (21): ئەگەر خوشك یان برایەکی نوێ بێتەنێو خێزانەوە کام لەمانەت پێدەوترێت

هلبژاردەکان	مێ	نێر	کۆ	پلەبەندی

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتى وكومەلناسى)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

	د	٪	د	٪	د	٪	
حەزدەکەیت برایەکی ئازات بێت	3	14.3%	18	85.7%	21	14.0	چوارەم
حەزدەکەیت خوشکێکی جوانت بێت	21	65.6%	11	34.4%	32	21.3	سێیەم
حەزبە خوشك دەکەیت یان برا	18	48.6%	19	51.4%	37	24.7	دووەم
شتی تربنووسە	0	0.0%	2	100.0%	2	1.3	پێنجەم
هیچیان	35	60.3%	23	39.7%	58	38.7	یەکەم
کۆ		100.0		100.0	150	100.0	

گریمانەکان

گریمانەی یەکەم: لەگریمانەی یەکەمدا دەرکەوتووە (sig)بچوکترە بۆیە کاریگەری هەیە لەنێوان زانیارییە گشتییەکانی وەك ڕەگەزو ئاستی خوێندەواری باوك بە پرسیاری پێدانی هەلی بریاردان، لە لایەن دایك، بەلام کاریگەری لە نێوان ڕەگەزوئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی دایك و باوکدا بۆ هەمان پرسیار نیە بۆیە (sig)گەورەترە .

زانیارییە گشتیەکان	هەلی بریاردان لە لایەن دایك	Sig.	بونی کاریگەری
ڕەگەز	4.753	.000	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	1.823	.070	کاریگەری نیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	2.357	.020	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-.049	.961	کاریگەری نیە
پیشەی باوك	.813	.417	کاریگەری نیە

گریمانەی دووەم: ئەم گریمانەیە دەری دەخات لەبەر ئەوەی (sig) بچوکترە کاریگەری هەیە لەنێوان ڕەگەزو ئاستی خوێندەواری دایك وباوك بە پرسیاری پێدانی هەلی بریاردان لەلایەن باوك ، بەلام دەرکەوتووە کاریگەری نیە لەنێوان پیشەی دایك و باوك و هەمان پرسیاردا بۆیە (sig) گەورەترە .

زانیارییە گشتیەکان	هەلی بریاردان لەلایەن باوك	Sig .	بونی کاریگەری
ڕەگەز	5.896	.000	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	2.436	.016	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	2.355	.020	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-.619	.537	کاریگەری نیە

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

پیشەی باوك	-.110	.913	کاریگەری نیە

گریمانەی سێیەم: ئەم گریمانەیە دەرکەوتووە کە (sig) بچوکترە بۆیە کاریگەری لە نێوان ڕەگەزو ئاستی خوێندەوای باوك بە پرسیاری بەشداریکردنی ئەرکەکانی مالّ هەیە، بەلاّم کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی دایك و باوکدا بۆ هەمان پرسیار نیە بۆیە (sig) گەورەترە .

زانیارییە گشتیەکان	هەلی ئەنجامدانی ئەرکەکانی مالّ	Sig	بونی کاریگەری
ڕەگەز	4.484	.000	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	.618	.538	کاریگەری نیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	6.056	.000	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-1.215	.226	کاریگەری نیە
پیشەی باوك	-1.363	.175	کاریگەری نیە

گریمانەی چوارەم: ئەم گریمانەیە دەرکەوتووە (sig) بچوکترە بۆیە کاریگەری هەیە لە نێوان زانیارییە گشتیەکانی ڕەگەزو ئاستی خوێندەواری دایك و باوك بە پرسیاری کرینی دیاری لە لایەن دایك ، بەلاّم لەبەر ئەوەی (sig) گەورەترە کاریگەری لەنێوان پیشەی دایك و باوکدا بە هەمان پرسیار نیە .

زانیاری گشتیەکان	کرینی دیاری لەلایەن دایك	Sig .	بونی کاریگەری
ڕەگەز	4.336	.000	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	2.608	.010	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	3.055	.003	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-.037	.970	کاریگەری نیە
پیشەی باوك	1.188	.237	کاریگەری نیە

گریمانەی پێنجەم: دەرکەوتووە لەبەرئەوەی (sig) بچوکترە کاریگەری هەیە لەنێوان ڕەگەزوئاستی خوێندەواری باوك بە پرسیاری کێ شتومەکت بۆ دەکرێت، بەلاّم لەبەرئەوەی (sig) گەورەترە کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی دایك و باوك بە هەمان پرسیارەوە نیە .

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتي وكومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

زانیارییە گشتیەکان	کرِینی شتومەك لەلایەن کێوەیە	Sig.	بونی کاریگەری
رِەگەز	2.047	.042	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	-.323	.747	کاریگەری نیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	4.861	.000	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-.531	.596	کاریگەری نیە
پیشەی باوك	1.019	.310	کاریگەری نیە

گریمانەی شەشەم :ئەم گریمانەیە دەرکەوتووە لەبەرئەوەی (sig) بچوکترە کاریگەری هەیە لە نێوان رِەگەزو ئاستی خوێندەواری باوك و پیشەی دایك بە پرسیاری لەلایەن کێی گرنگی پێدەدرێت، بەلاّم (sig) گەورەترە کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی باوك بە هەمان پرسیارەوە نیە .

زانیارییە گشتیەکان	گرنگیپێدان لە لایەن خێزانەوە	Sig	بونی کاریگەری
رِەگەز	6.116	.000	کاریگەری هەیە
ئاستی خوێندەواری دایك:	1.576	.117	کاریگەری نیە
ئاستی خوێندەواری باوك:	5.601	.000	کاریگەری هەیە
پیشەی دایك	-2.340	.021	کاریگەری هەیە
پیشەی باوك	-1.622	.107	کاریگەری نیە

دەرئەنجامەکان

ئەم توێژینەوەیە بەم دەرئەنجامانە گەیشتووە:

1- دەرکەوتنی ئەنجامی پرسیارکردن لەسەر حەزبەبونی کچ دەکەیت یان کورِ واتا خوشك یا برا بێتە نێو خێزانەکەتەوە بە رِێژەی 24.7 .

2-لە ئەنجامی پرسیاری گرنگیدان دەرکەوتووە کی گرنگیت پێدەدات هەردووکیان بە رِێژەی 59.6% بە پلەی دووەم دایك 13.5% دێت .

3-،دەرکەووە وەلاّمی عەیبە تۆ پیاوی مالّی بە رِێژەی 16.6% لەلایەن دایك و24.4% لەلایەن باوك

4- چیت بۆ دەکرِدرێت 92.3 لای مێ کەلوپەلی جوانکارییە ،و لای نێر 76.6 یاری وەرزشی

5- پێدانی هەلی بریاردن لەسەر ئەم بابەتانە لەلایەن دایك بۆ 54.5 بۆ هەلبژاردنی جلوبەرگ،لای نێر 62.0 ئەنجامدانی ئەرکەدینیەکان ، بەلاّم بۆ باوك لای مێ 43.5 و 61.4 ئەنجامدانی ئەرکە دینیەکان

6- بەشداریکردنی ئەرکەکانی مال ئامادەکردنی سفرەوخوان59.8 لای مێ، لای نێر کرِینی خواردن 71.2

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتى وكومەلناسى)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

7- گریمانەیە دەرکەوتووە کە کاریگەری هەیە لە نێوان ڕەگەزو ئاستی خوێندەواری باوك و پیشەی دایك بە پرسیاری لەلایەن کێی گرنگی پێدەدرێت، بەلام کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی باوك بە هەمان پرسیارەوە نیە .

8- گریمانەیە دەرکەوتووە کە کاریگەری هەیە لەنێوان ڕەگەزوئاستی خوێندەواری باوك بە پرسیاری کێ شتومەکت بۆ دەکرێت ، بەلام کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی دایك و پیشەی باوك بە هەمان پرسیارەوە نیە

9- گریمانەیە دەرکەوتووە کە کاریگەری لە نێوان ڕەگەزو ئاستی خوێندەوای باوك بە پرسیاری بەشداریکردنی ئەرکەکانی ماڵ هەیە ، بەلام کاریگەری لە نێوان ئاستی خوێندەواری دایك و پیشەی دایك و پیشەی باوکدا بۆ هەمان پرسیار نیە .

پێشنیارو ڕاسپاردەکان

1-جیاکاری نەکردن لە نێوان هەردوو ڕەگەز لەناو خێزاندا لە پێدانی هەلی بڕیاردان

2-جیاکاری نەکردن لەنێوان هەردوو ڕەگەز لە ئەرکەکانی ناوماڵدا

3-سەیرکردنی هەردوو ڕەگەز وەك یەك لە گرندییەدان

4-ئەنجامدانی توێژینەوە لەسەر مەنهەجی خوێندنی خوێندکاران .

5-ئەنجامدانی توێژینەوە لەسەر جیاکاری جێندەری لەنێوان خوێنکارانی خوێندنگەی حکومی و نمونەیی .

پەراوێز

[1] محمد منير حجاب ، أساسيات البحوث الاعلامية والاجتماعية ، دار الفجر لنشر والتوزيع ، ط3 ، 2006 ،القاهرة،لا31

[2] محمد منير حجاب ، هةمان سةرضاوة، لا39 .

[3] د.معن خليل عمر،انشطار المصطلح الاجتماعي،طبع بمطابع التعليم العالي،الموصل،1990، ص.151

[4] د.معن خليل عمر،نقد الفكر الاجتماعي المعاصر،دارالافاق الجديدة،بيروت،1982،ص241 .

[5] رافت صلاح الدين،المراة بين الجندرة والتمكين،موقع المراة www.lahaonline.com،

[6] اسماعيل عبد الفتاح، ادب الأطفال في العالم المعاصر، القاهرة، مكتبة الدار العربية، 2000، ص.21

[7] نظام المدارس الأساسية ، نظام المدارس الأعدادية ، حكومة أقليم كوردستان وزارة التربية ، مطبعة وزارة التربية ، أربيل ، 2009، ص 9

[8] د.نورة السعد،القوامة وليست الابوية،مصدر سابق ، على موقع الانترنيت: بتاريخ 2007/3/18 http://www.almanar.com

[9] د.فهمي سليم الغزوى و آخرون، المدخل الى علم الاجتماع، الطبعة الاولى، دار الشروق للنشروالتوزيع،عمان،1997،ص211.

[10] ماهو الجندر،الجماعة الدولية للمصالحة برنامج النساء صانعات السلام ،على وقع www.ifor.org/

[11] سيماعدنانابورموز،رسالةماجستيرمنشورةعلى موقع صيد الفوائد،لقدس-فلسطين،2005،ص7،www.saaid.net

[12] د.نورة السعد،الجندر..المفهوم والغاية،جريدة الرياض ‘2004،على موقع الالكتروني www.alriyadh.com

[13] د.هالة كمال،النوع الاجتماعي(الجندر):التنوع الثقافي والخصوصية الثقافية،ص1،على موقع الالكترون www.scholar.cu.edu.eg/?q=halakamal/publicationى

[14] د.نورة السعد،الجندر..المفهوم والغاية،جريدة الرياض ‘2004،على موقع الالكتروني www.alriyadh.com

[15] امال قرامى،الاختلاف فى الثقافة العربية الاسلامية،مقاربة جندرية،دار المدار الاسلامى،بيروت،2007،ص15.

[16] طارق ديلواني،تعالوا معا لنتعرف على ما يعرف الجندر،2013،عمان،-http//ar ar.facebook.com/permalink.php?story

[17] د. عصمت محمد حوسو، الجندر الابعاد الاجتماعية والثقانفية، الطبعة الاولى ، دار الشروق للنشر والتوزيع، عمان ،2009، لا 61

[18] هةمان سةرضاوة ، لا 61 .

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

[19] سيما عدنان ابو رموز،مصدر السابق،ص.7

[20] على سركيس،الجندر،منتدى الحصاحيص العام،2009،على موقع الالكترونىwww.alhasahisa.com

[21] على سركيس،الجندر،منتدى الحصاحيص ،مصدر السابق.

[22] عزة شرارة بيضون ،الجندر ماذا تقولين...؟الشائع والواقع فى احوال النساء،دار الساقى،بيروت،2012،ص26.

[23] د.عصمت محمد حوسو،الجندر(الابعاد الاجتماعية والثقافية)،ط1،دار الشروق للنشر واتالتوزيع،عمان،2009،ص.83.

[24] د.يولاند نوفل،الجندر،المركز التربوى للبحوث والانماء،على موقع الالكترونىwww.crdp.org/ar/policy

[25] د.يولاند نوفل،الجندر،المركز التربوى للبحوث والانماء،مصدر السابق.

[26] ادماج النوع الاجتماعى فى سياسات وانشطة المنظمات غير الحكومية،سلسلة(الادلة الارشادية)،مركز خدمات المنظمات غير الحكومية،ص2،على موقع الالكترونى.www.ngoconnect.net

[27] د.نجيبة محمد رفاعى،هل نحن فى حاجة الى الجندر،دار السلام،على الموقعwww.Darussalam.ae

[28] شات غارسيا راميلو و شيكاى سينكو،منهجية تقييم الجندر (للانترنيت وتكنولوجيات المعلومات والاتصالات)،برنامج دعم الشبكات الالكترونية النسائيةمنهجية تقييم الجندر،دار سيبات ،الفليليبين ،ص2005،35،على موقعwww.pcwomen.org

[29] د.نجيبة محمد رفاعى،هل نحن فى حاجة الى الجندر،مصدر السابق.

[30] د.نجيبة محمد رفاعى،مصدر السابق.

[31] شيَوازى فؤرمةكة لا 34

[32] محمد منير حجاب ، سةرضاوةى ثيَشو ، ص156.

[33] د.ئاسؤ ابراهيم / كومةلَناس / زانكوى سليَمانى /ثسثؤرِ لة بوارى كوَمةلَناسى

أ-د.احمد على بابان،/زانكوَى سليَمانى /ثةروةردةى بنةرِةتى/ثسثؤرِ لةبوارى ثةروةردةى خيَزان

ب-د.ئارام على فةرةج /زانكوَى سليَمانى/بةشى كوَمةلَناسى/ثسثؤرِ لةبوارى كوَمةلَناسى

ج-م .نازةنين على محمد /زانكوَى سليَمانى/ ثةروةردةى بنةرِةتى /ثسثؤرِ لةبوارى دةروونناسى

د-م .نياز محمد فتاح /ثةروردةى بنةرِةتى /بةشى باخضةى ساوايان /ثسثؤرِ لةبوارى كوَمةلَناسى

[34] محمد عبدالحميد / البحث العلمى فى الدراسات الاعلامية ، علاكتب ،قاهرة ،2000،لا 417 .

سەرچاوەكان

سەرچاوە عەرەبييەكان

1-الحجاب ، محمد منير ، أساسيات البحوث الاعلامية والاجتماعية ، دار الفجر لنشر والتوزيع ، ط3 ، 2006 ،القاهرة

2-الحسن ،.احسان محمد ،النظريات الاجتماعية المتقدمة (دراسة تحليلية فى النظريات المعاصرة) ،الطبعة الاولى ،دار وائل للنشر،عمان،.2005

3.السيد،سميرة احمد ،مصطلحات علم الاجتماع،الطبعةالاولى،الناشر مكتبة الشقرى،.1997

4-الكردستانى ، مثنى امين ،حركات تحرير المراة من المساواة الى الجندر(دراسةنقديةاسلامية)،الطبعة الثانية،دار القلم للنشر والتوزيع،القاهرة،2011

5-بيضون ، عزة شرارة ،الجندر ماذا تقولين...؟الشائع والواقع فى احوال النساء،دار الساقى،بيروت،2012.

6-حوسو ، عصمت محمد،الجندر(الابعاد الاجتماعية والثقافية)،ط1،دار الشروق للنشر والتوزيع،عمان،2009

7-سرحان ، منير المرسى ،،فى اجتماعيات التربية ،الطبعةالثانية،مكتبة الانجلو المصرية ،القاهرة، 1978

8-سليم ، الغزوى.فهمى و آخرون، المدخل الى علم الاجتماع، الطبعة الاولى، دار الشروق للنشروالتوزيع،عمان،1997

9-عبدالحميد ،محمد / البحث العلمى فى الدراسات الاعلامية ، علاكتب ،قاهرة 2000

10-عبد الفتاح ، اسماعيل ، ادب الأطفال في العالم المعاصر، القاهرة، مكتبة الدار العربية، 2000

11-عمر ، معن خليل ،نقد الفكر الاجتماعى المعاصر،دارالافاق الجديدة،بيروت،1982

12- عمر،معن ،انشطار المصطلح الاجتماعى،طبع بمطابع التعليم العالي،الموصل،1990

13-قرامى، امال ،الاختلاف فى الثقافة العربية الاسلامية،مقاربة جندرية،دار المدار الاسلامى،بيروت،2007،

14-نظام المدارس الأساسية ، نظام المدارس الأعدادية ، حكومة أقليم كوردستان وزارة التربية ، مطبعة وزارة التربية ، أربيل ، 2009

2-سەرچاوە ئەليكترۆنييەكان

15-ابو رموز ، سيما عدنان ،رسالة ماجستير منشورة على موقع صيد الفوائد،لقدس-فلسطين،2005، www.saaid.net،

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتى وكومەلناسى)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

16-السعد ، نورة ،الجندر..المفهوم والغاية،جريدة الرياض 2004،على موقع الالكترونى www.alriyadh.com

17- السعد،نورة، القوامة وليست الابوية، ، 2007،على موقع الانترنيت:http://www.almanar.com

18- ديلوانى ، طارق ،تعالوا معا لنتعرف على ما يعرف الجندر،2013،عمان،على موقع الالكترونى http//ar-ar.facebook.com/permalink.php?story

19-رفاعى ، نجيبة محمد ،هل نحن فى حاجة الى الجندر،دار السلام،على الموقع www.Darussalam.ae

20-سركيس ، على ،الجندر،منتدى الحصاحيص العام،2009،على موقع الالكترونى www.alhasahisa.com[1]

21-شات غارسيا راميلو و شيكاى سينكو،منهجية تقييم الجندر (للانترنيت وتكنولوجيات المعلومات والاتصالات)،برنامج دعم الشبكات الالكترونية النسائيةمنهجية تقييم الجندر،دار سيبات،الفليلبين ، 2005،على موقع www.pcwomen.org

22-صلاح الدين ، رافت ،المراة بين الجندرة والتمكين،موقع المراة www.lahaonline.com،

23-ماهو الجندر،الجماعة الدولية للمصالحة برنامج النساء صانعات السلام ،على وقع/www.ifor.org

24-كمال ، هالة ،النوع الاجتماعى(الجندر):التنوع الثقافى والخصوصية الثقافية، على موقع الالكترونى www.scholar.cu.edu.eg/?q=halakamal/publication

25-نوفل ، يولاند ،الجندر،المركز التربوى للبحوث والانماء،على موقع الالكترونى www.crdp.org/ar/policy

الخلاصة

تقوم المجتمعات البشرية بصورة عامة بتحديد وتمييز الادوار الجندرية بين الذكور والاناث بسبب القيم والمعايير الاجتماعية الموروثة التى تركز عليها الاسرة وتحافظ عليها من خلال عملية التنشئة الاجتماعية ،ويهدف هذا البحث الى دراسة الادوار الجندرية التى تحددها الاسرة للمراهقين من خلال مشاركة الذكور والاناث فى عملية الاتخاذ القرارات داخل الاسرة ،وكذلك المشاركة فى الواجبات الاسرية ،بالاضافة الى اجراء المناقشات مع ابائهم فى المسائل المتعلقة بحياتهم ،والمشاركة بمسائل (نفقات الاسرة والزيارات وشراء الملابس ،واخيرا دور الخصائص الديمغرافية فى تحديد الادوار الجندرية للمراهق.

ويشتمل البحث على عدة الفرضيات هى كالتالى:

1-للخصائص الديمغرافية مثل (الجنس،والمستوى التعليمى للوالدين،ومهنة الوالدين)اثر على اتخاذ القرارات المتعلقة بالواجبات الاجتماعية للام.

2-تؤثر الخصائص الديمغرافية على اتخاذ القرارات المتعلقة بالواجبات الاجتماعية للاب.

3-تؤثر الخصائص الديمغرافية على شراء المستلزمات والهدايا للمراهق.

ويتكون مجتمع البحث من طلاب مرحلة (7،8) لاربعة مدارس اساسية فى مدينة السليمانية ،وتم اختيار عينة (عشوائية بسيطة)حيث تم تقسيم مديرية تربية مركز محافظة السليمانية الى قسمين هما (مديرية تربية الشرق،ومديرية تربية الغرب فتم اخذ مدرستين اساسيتين من تربية الشرق (مدرسة خاصة بالبنين،ومدرسة خاصة بالبنات)وكذلك مدرستين اساسيتين من تربية الغرب،مدرسة خاصة بالبنين

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

ومدرسة خاصة بالبنات،وبلغ عدد العينة المختارة(**150**)تلميذا،استخدمت الباحثة فى بحثه هذا (المنهج الوصفى التحليلى)،وبرنامج (**spss**)للتحليل الاحصائى بهدف الوصول الى النتائج:واظهرت نتائج البحث ان اعلى نسبة للواجبات الاجتماعية للام هى اعداد سفرة الاكل حيث بلغت نسبها(**54.2%**)وبلغت زيارة الاقارب بنسبة(**58%**)،بينما بلغت نسبة اعداد سفرة الاكل للاب(**45.8%**)،وزيارة الاقارب بلغت نسبتها(**41.1%**)،فيما بلغت نسبة الاناث فى اختيارهم الاماكن الترويح نسبة(**55.8%**)،وبلغت نسبة زيارة الاقارب للذكور(**48.8%**)،بينما بلغت نسبة شراء مستلزمات ومتطلبات الاسرة للذكور نسبة(**71.2**).كما واظهرت نتائج الدراسة بان هناك اثر لكل من متغيرى(الجنس،والمستوى التعليمى للاب)على اعطاء فرصة مسؤولية اتخاذ القرار من قبل الام ،بينما لاتوجد اية تاثير لمتغيرات (الجنس،والمستوى التعليمى الام،ومهنة الاب على اعطاء فرصة مسؤولية اتخاذ القرارات للام،واظهرت نتائج الدراسة المتعلقة بالفرضية الثانية ان هناك تاثير للمستوى التعليمى للام والمستوى التعليمى للاب على المسؤولية الاجتماعية لاتخاذ القرار للاب مع عدم وجود اية تاثير (المهنة الام ومهنة الاب)على مسؤولية اتخاذ القرار للاب،اما فيما يتعلق بالفرضية الثالثة اظهرت نتائج البحث ان هناك تاثير (للجنس،والمستوى التعليمى للاب)على المسؤولية الاجتماعية فيما يخص المشاركة فى واجبات الاسرة،فى حين لم تظهر النتائج اية تاثير (للمستوى التعليمى للام ومهنة الاب)على المسؤولية الاجتماعية المرتبطة بالمشاركة فى اداء الواجبات الاسرية.

ABSTRACT

Generally, societies have effect the Gender role by culture and traditional which have effect the socialization of family, the aim of research is the role of gender that teenager receive from family in term of the level of involvement action, decision and housework, and finding the level of conversations between men and women about the topics which are related to teenager, knowing family responsibilities, finding gusts services responsibilities at home and finding the equipment types for both man and women who buy those equipment ,after the effect of demographic factor for taking gender role from teenager.

The research hypothesizes.

1-the effect of demographic such as (gender, parents educational level, parent job) with regard to mother social decision.

2- The effect of demographic factor with regard to father social decision.

3-The effect of demographic factor in term of teenager involvement in house work.

4- The effect of demographic factor about buying equipment and gift to teenager.

The research community is four secondary school (7-8 level) in Suliamani city, with choosing simple random sample to take (150) students as research sample in Sulimani education because researcher cannot take all student; the method research is descriptive method with using (SPSS) analysis program for finding data.

گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:20، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتی وكومەلناسی)، بپ 58- 86، 2017
DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

Research result shows the social role of mother is %54.2 for cooking and %58 for visiting relatives, but the father social role is %45.8 for cooking and %41.1 for visiting relatives. In addition, woman role to choose the place for visiting is %55.8, for man is %48.8, but men responsible to buy house equipment by %71.2. Moreover, it has been proved that there is affection between gender, father education level and giving chance for having mother decision, but there is not affection between gender, mother education level and father job for having mother decision chance.

But it has been found that there is relation between parent education level and father decisions, and there is no link between job parent and having father responsibilities for making decision. In the third hypothesize it has been showed that there is link between gender, father education level in term of taking house work responsibilities, but there is no affection between mother education level, mother job and father for taking housework responsibilities.

زانیاری سەرەتایی:

1–ڕەگەز:نێر(   )   مێ(   )

2–ئاستی خوێندەواری دایك:

نەخوێندەوار( )، سەرەتای(   )، ناوەندیوئامادەی(   )،دبلوم(   )،خوێندنی بالا(   )

3–ئاستی خوێندەواری باوك:

نەخوێندەوار(   )،سەرەتای(   )،ناوەندیو ئامادەیی(   )،دبلوم(   )،خوێندنی بالا(   )

4–پیشەی دایك(   )

5–پیشەی باوك(   )

زانیاری پەیوەست بە بابەتەكە:

6–پێدانی هەل بۆ بەشداریكردن لەم بابەتانە لەلایەن دایك (لەمانەی خوارەوە لەدانەیەك زیاتر هەلبژێرە)

هەلبژاردنی جلوبەرگ( )،دیاریكردنی كاتی سەعیكردن( )،دیاریكردنی كتێبی خوێندنەوە( )،دیاریكردنی بابەتەكانی كەناڵەكانی تەلەفزیۆن( ) ئەنجامدانی ئەركە دینییەكان( )،هەلبژاردنی هاوڕێ( )، هەلبژاردنی پسپۆڕی( )،هاندانی وەرزش( )،هاندانی مۆسیقا( )،هاندانی كاری هونەری( )

7–پێدانی هەل بۆ بەشداریكردن لەم بابەتانە لەلایەن باوك (لەدانەیەك زیاتر هەلبژێرە)

هەلبژاردنی جلوبەرگ( )،دیاریكردنی كاتی سەعیكردن( )،دیاریكردنی كتێبی خوێندنەوە( )،دیاریكردنی بابەتەكانی كەناڵەكانی تەلەفزیۆن( ) ،ئەنجامدانی ئەركە دینییەكان( )،هەلبژاردنی هاوڕێ( )، هەلبژاردنی پسپۆڕی( )،هاندانی وەرزش( )،هاندانی مۆسیقا( )،هاندانی كاری هونەری( )

8–پێدانی هەل بۆ بڕیاردان لەسەر ئەركە كومەلایەتیەكان ە لەلایەن دایك (لەدانەیەك زیاتر هەلبژێرە)

سەردانی دراوسێ( )،سەردانی خزم( )،هەلبژاردنی كەلوپەلی ناوماڵ( )،هەلبژاردنی شوێنی نیشتەجێبوون( )،هەلبژاردنی شوێن بۆ گەشت( )، كڕینی ئۆتۆمبیل( )،ئامادەكردنی جۆری خواردن( )،

9–پێدانی هەل بۆ بڕیاردان لەسەر ئەم ئەركە كومەلایەتیەكان لەلایەن باوك (لەدانەیەك زیاتر هەلبژێرە)

سەردانی دراوسێ( )،سەردانی خزم( )،هەلبژاردنی كەلوپەلی ناوماڵ( )،هەلبژاردنی شوێنی نیشتەجێبوون( )،هەلبژاردنی شوێن بۆ گەشت( )، كڕینی ئۆتۆمبیل( )،ئامادەكردنی جۆری خواردن( )

10–كێ بەرپرسە لە چاودێریكردنی منداڵ لە خێزاندا

DOI: https://doi.org/10.26682/hjuod.2018.20.1.4

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )، خوشك( )،هەردوكيان( )،هەموو خێزانەكە( )،تەنها دايك و خوشك( )

11–بەرپرسيارێتى خەرجى ماڵ لەئەستۆى كێدايە

باوك( )،دايك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،هەردوكيان( ) هەمو خيزان هيچيان،

12–لەكام لەم كارانەى لاى خوارەوە بەشدارى دەكەيت (لەدانەيەك زياتر هەڵبژێرە)

رێكخستنى ماڵ( )،جل ئوتوكردن( )،جل شتن( )،قاپ شتن( )،ئامادەكردنى سفرەو خوان( )،وەلامدانەوەى تێل( )چاودێرى منداڵ( )،كرينى خواردن( )،كرينى پيداويستى( )،رێكخستنى باخچە( )

13–لەكاتى هاتنى ميواندا بەرپرسيارێتى لەئەستۆى كێدايە

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،خزم( )

14– لەكاتى هەر ناكۆكييەك لەناو ماڵدا كام لەم ووتانەت بەرامبەر دەوترێت لەلايەن دايكەوە

عەيبە تۆ كچيت( )،عەيبە تۆ پياوى ماڵى( )،تۆ تاقانەى منى( )،كورى شيرينى منيت( )،تۆ كچى شيرينى منيت( )

15– لەكاتى هەر ناكۆكييەك لەناو ماڵدا كام لەم ووتانەت بەرامبەرت دەوترێت لەلايەن باوكەوە

عەيبە تۆ كچيت( )،عەيبە تۆ پياوى ماڵى( )،تۆ تاقانەى منى( )،كورى شيرينى منيت( )،تۆ كچى شيرينى منيت( )

16–لەكاتى ناكۆكيت لەگەڵ خوشك يان برا كێ ئاشتان دەكاتەوە

دايك( )،باوك( )،برا( )،خوشك( )،كەسيان( )

17–لەكاتى كرينى دياريدا چيت بۆ دەكرێت لەلايەن دايك

بووكەڵە( )،كەلووپەلى جوانكارى( )،يارى وەرزشى( )ياريیە ئەليكترۆنييەكان( )،شتى تر بنووسە( )

18–لەكاتى كرينى هەر شتومەكێكدا كێ بوتى دەكرێت

دايك( )،باوك( )،برا( )،خوشك( )،خوم( ) هيچ كەس

19–لەكاتى گرياندا دايكت كام لەمانەت پێدەڵێت

عەيبە گريان بۆ كور نەهاتووە( )،عەيبە خۆ تۆكچنيت( )،دەبێت بەهێز بيت( )، وەكو براكەت بە چۆن ناگرى( )،شتى تر بنووسە( ) هيچ كەس

20–كێ بەرپرسە لەهەڵبژاردنى هاورێكانت

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،هەردوكيان( )،هيچ كەس( )

21–كێ هاندەرى سەركەوتنەكانتە لە خوێندن

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،هەردوكيان( )،هيچ كەس( )

22–كێ لەماڵەوە زياتر گرنگيت پێدەدات

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،هەردوكيان( ) كەس

23–لەگەڵ كێ كاتە بەتاڵەكانت بەسەر دەبەيت

دايك( )،باوك( )،هەردوكيان( )،برا( )،خوشك( )،هاورێ ى كور( ) ، هاورێ ى كچ( ) هيچيان

24–ئەگەر خوشك يان برايەكى نوێ بێتە ژيانتەوە كام لەمانەت پێدەوترێت

حەزدەكەيت برايەكى ئازات ببێت( )،حەزدەكەيت خوشكێكى جوانت ببێت( )،حەزبە خوشك دەكەيت يان برا( )،شتى تربنووسە( ) هيچيان